

Btw-verlaging? Een verspilling van energie

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 25/1/2022)

Om het concurrentievermogen te versterken, voerde de regering-Di Rupo in 2013 een btw-verlaging op elektriciteit in. Dat veroorzaakte een daling van de gezondheidsindex, aangezien de kostprijs van elektriciteit daar onderdeel van uitmaakt. Het resultaat? Een beperkte en verdoken indexesprong die de loonkosten van bedrijven verminderde. Een formele indexesprong was voor Di Rupo een brug te ver en voor algemene lastenverlagingen was er geen budgettaire ruimte.

Met de oplopende inflatie kun je argumenteren dat er opnieuw maatregelen nodig zijn om het concurrentievermogen van de bedrijven te verbeteren, maar vandaag wordt een gelijkaardige btw-verlaging op energie aan de man gebracht als maatregel om de gezinnen te ondersteunen. Perceptie blijkt belangrijker te zijn dan realiteit. Op lange termijn worden lonen bepaald door de productiviteit en de loonnormwet. Op korte termijn is dat door de index. Wat onder de mat wordt geveegd, is dat de btw-verlaging ook een daling van de index veroorzaakt, met netto koopkrachtverlies voor veel werknemers en herverdelingseffecten van arbeid naar kapitaal en het buitenland. Het is opvallend dat de socialisten dat op de regeringstafel hebben gelegd, en dat het voorstel voluit steun krijgt van de oppositiepartij PVDA.

Door een btw-verlaging zal de energiefactuur dalen. Voor een modaal gezin zou dat jaarlijks 660 euro opleveren (*DS 20 januari*). Voor zelfstandigen en iedereen die leeft van een inkomen uit kapitaal, is dat gunstig voor de koopkracht. Voor werknemers en mensen die leven van een uitkering ligt dat anders. De energiefactuur zit namelijk in de gezondheidsindex. Als de factuur goedkoper wordt, zal de index minder stijgen, waardoor de lonen en uitkeringen ook minder zullen stijgen. Werknemers krijgen een lagere energiefactuur via de voordeur, maar verliezen inkomen via de achterdeur.

Aangezien het gewicht van elektriciteit en gas in de gezondheidsindex artificieel hoog is, omdat bepaalde producten uit de werkelijke indexkorf worden weggelaten (alcoholische dranken, tabak en motorbrandstoffen), is het koopkrachtverlies door de gemiste indexatie gemiddeld zelfs groter dan de winst op de energiefactuur. Als de factuur gemiddeld met 660 euro daalt, is het netto loonverlies daardoor gemiddeld ruim 700 euro per jaar. Dat komt neer op een beperkte indexesprong voor werknemers, terwijl de loonkosten voor bedrijven dalen. Wie leeft van een kapitaalinkomen profiteert zowel van een goedkopere energiefactuur als een besparing op de lonen als aandeelhouder van bedrijven.

Volgens berekeningen van het Planbureau naar aanleiding van de btw-verlaging door de regering-Di Rupo, was de daling van het nettoloon ten opzichte van de energiefactuur alleen groter voor gezinnen die meer verdienen dan het mediaaninkomen. Het mediaan (totale) gezinsinkomen is momenteel ongeveer 43.500-45.000 euro bruto per jaar. De Vlaamse middenklasse, vooral tweeverdienersgezinnen, gaan er netto bijgevolg op achteruit. Tenzij je een bovengemiddeld energieverbruik hebt of een te duur energiecontract hebt afgesloten.

Voor gezinnen die in de twee decielen onder het mediaaninkomen vallen, was de btw-verlaging louter een broekzakvestzakoperatie. Voor de 30 procent laagste inkomens en uitkeringen had de btw-verlaging daarentegen wel een gunstig effect op de koopkracht. Vandaag zou dat moeten overeenkomen met een brutogezinsinkomen van minder dan 30.000 euro per jaar.

Maar voor die gezinnen zal het netto-voordeel slechts een handvol euro's zijn, terwijl het totale verliesplaatje voor de begroting oploopt tot meer dan een miljard per jaar. Dan hebben we het nog niet eens over de misgelopen inkomsten in de sociale zekerheid door de gemiste indexatie.

Dat is allemaal geld dat niet voor sociaal beleid kan worden gebruikt. Mocht je met dit budget bijvoorbeeld rechtstreeks mikken op de laagste inkomens, dan kun je hun energiefactuur volledig compenseren.

Overall in Europa nemen regeringen maatregelen om de energieprijzen voor gezinnen te doen dalen, maar onderzoek heeft aangetoond dat prijsverlagingen het energieverbruik aanzwengelen. Omdat het aanbod van energie op korte termijn amper kan worden uitgebreid, zijn er twee gevolgen. Doordat de uitbreiding van het aanbod voornamelijk van steenkoolcentrales komt, neemt de CO₂-uitstoot disproportioneel toe. Een toename van de vraag bij een relatief constant aanbod, jaagt bovendien de internationale energieprijzen verder de hoogte in. Die hogere kosten moeten opnieuw worden doorgerekend in de energiefactuur, waardoor de btw-verlagingen en andere compenserende maatregelen grotendeels teniet worden gedaan. Wat deze zomer nog een tijdelijke stijging van energieprijzen was, krijgt mede daardoor een permanent karakter.

Op het einde van de rit is de energiefactuur amper gedaald en is er zelfs geen voordeel meer voor de competitiviteit van bedrijven via de index. Er rest alleen een gat in de begroting door de daling van btw-inkomsten, en een miljardentransfer naar energieproducerende landen zoals Rusland. Kan iemand aan de PVDA vertellen dat hun communistische kameraden daar de plak niet meer zwaaien, maar Vladimir Poetin?